

مرکز تحقیقات اسلامی

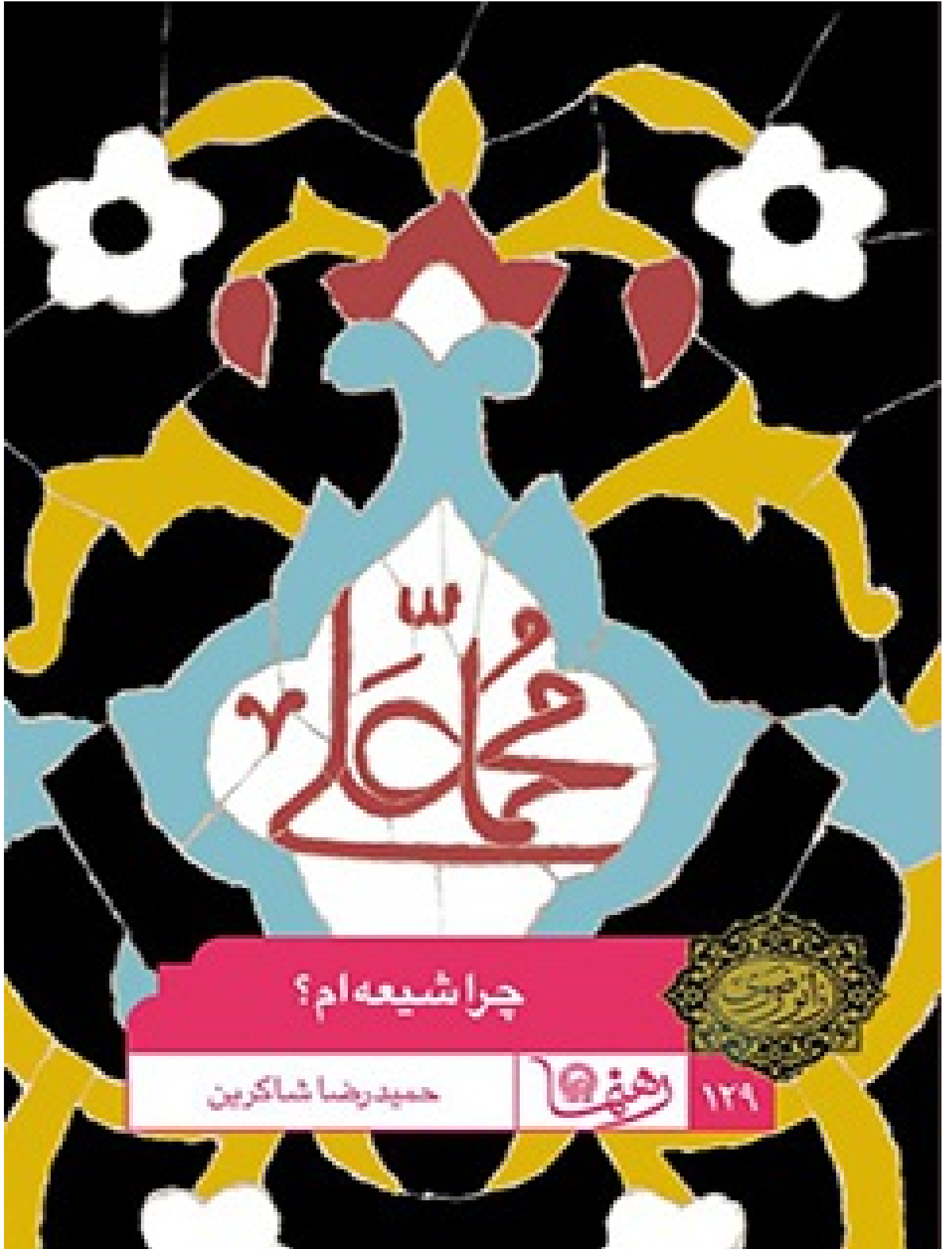
اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

چرا شیعہ ام؟

حمید رضا شاہ کربین

اشرفیہ

۱۲۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۱۲۹ (چرا شیعه ام؟)

نویسنده:

حمیدرضا شاکرین

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	رهنما ۱۲۹ (چرا شیعه ام؟)
۷	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۴	چرا شیعه ام؟
۱۶	درآمد
۱۸	فصل اول: اسلام حقیقی
۱۸	اشاره
۲۰	۱. شاخص های اسلام حقیقی در قرآن
۲۳	۲. اصل راهبردی پیامبر صلی الله علیه و آله
۳۱	۳. کیستی اهل بیت علیهم السلام
۳۵	۴. تشیع چیست؟
۳۹	فصل دوم: امتیازات تشیع
۳۹	اشاره
۴۱	۱. سنجه های حقانیت مذهب
۴۳	۲. اصالت در خاستگاه
۴۵	۳. قوت استنادپذیری
۵۰	۴. مصونیت پذیری حداکثری
۵۲	۵. انسجام درونی
۵۳	۶. عقلانیت
۵۶	۷. پرسش پذیری و پاسخ گویی
۶۱	کتابنامه
۶۶	<< مسابقه فرهنگی چرا شیعه ام؟
۶۷	پرسش ها

سرشناسه: شاکرین، حمیدرضا، ۱۳۳۸ - Shakerin, Hamid-Reza

عنوان و نام پدیدآور: چرا شیعه ام؟ / حمیدرضا شاکرین؛ تهیه و تولید اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی؛ به کوشش محمدحسین پورامینی؛ ویراستار محتوایی انسیه غلامرضا پور؛ ویراستار عظیم قهرمانلو.

مشخصات نشر: مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: [۶۱] ص.: مصور(رنگی)؛ ۱۱×۱۵ س م.

فروست: زائر رضوی.

رهنما؛ ۱۲۹. باورها.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۷۵۰-۶-۸

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۵۳ - ۵۷]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: شیعه

موضوع: Shi'ah

موضوع: شیعه -- تاریخ

موضوع: Shi'ah -- History

موضوع: شیعه -- عقاید

موضوع: Shia'h -- Doctrines

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات اسلامی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. اداره تولیدات فرهنگی

رده بندی ديويي: ۲۹۷/۴۱۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۲۷۹۱۹

ص: ۱

اشاره

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راه آفتاب

شیعیان و مؤمنان حقیقی را کسانی می دانست که به یکی بودن خدا اقرار کنند و به این امور ایمان داشته باشند: معراج، پرسش در قبر، حوض کوثر، شفاعت، آفریده شدن بهشت و دوزخ و صراط، روز قیامت، وجود میزان در روز قیامت، زنده شدن دوباره، پاداش و حسابرسی.

محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، صفات الشیعة، ص ۵۱.

چرا شیعه‌ام؟

حمیدرضا شاکرین

چرا شیعه ام؟

برای جویندگان حقیقت همیشه پرسش هایی از این دست مطرح بوده است: قرآن کریم اسلام حقیقی و ملائک مسلمان بودن را چه می دانند؟ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله برای رستگاری و سعادت، چه راه اطمینان بخشی به امت معرفی کرده اند؟ با چه معیارها و سنجهایی می توان راه درست را شناخت و در میان فرقه های گوناگون، بهترین و اصیل ترین آن ها را انتخاب کرد؟ و براساس ملاکهای حقانیت، تشیع بر دیگر مذاهب و فرقه ها چه برتری و امتیازی دارد؟

ص: ۷

دین و مذهب حق الهی اساسی ترین راه سعادت و رستگاری بشر است؛ از طرف دیگر، پس از هر پیامبری اختلافات، گرایش ها، فرقه ها و مسلک های گوناگونی رخ نموده است که از جنبه میزان اصالت و هماهنگی با حقیقت دین و آنچه پیامبر الهی به ارمغان آورده اند و تضمین سعادت و رستگاری، پیروانشان یکسان نیستند. این موضوع در تاریخ اسلام نیز رخ نموده است.

هم اکنون یکی از پرسش های پیشرو برای هر مسلمان این است که با فرقه ها و مذاهب مختلفی پدید آمده در جهان اسلام چه باید کرد؟ آیا میتوان به حقانیت مساوی و مطلق هر یک از مذاهب موجود فتوا داد یا چنین نیست و صراط مستقیم و مصباح کامل هدایت تنها در یکی از گرایشات موجود است و دیگر مذاهب در رتبه فروتری قرار دارند؟ اگر چنین است، چگونه می توان آن را در میان راه ها و مسلک های گوناگون بازشناخت؟ اگر این راه،

تشیع یا همان مذهب اهل بیت علیه السلام است، چگونه میتوان حقانیت و برتری آن را اثبات کرد؟

در این نوشتار، برآنیم که به یاری خداوند، این مسئله را بکاویم. پیشاپیش باید توجه داشت که مکتوب نتیجه بررسی جامع و همه جانبه این مسئله، بالغ بر دهها جلد کتاب خواهد شد و آنچه در این مختصر می آید، فقط نیم نگاهی گذرا و فشرده است. در این باره نکاتی مقدماتی تقدیم می شود؛ سپس به بررسی ماهیت تشیع، خاستگاه آن، پاره ای از مستندات دینی و سرانجام امتیازات آن در برابر دیگر فرقهها خواهیم پرداخت.

ص: ۱۰

برای روشن شدن چرایی تشیع یا هر مذهب و فرقه دیگر، باید دید اساساً ملاک اسلام برای مسلمان حقیقی بودن چیست؟ زیرا مسئله اصلی درباره هر مذهب و مسلکی، این است که به بهترین شکل، واقعیت اسلام و عدم انحراف از آموزه های قرآن و پیامبران صلی الله علیه و آله را در خود حفظ کنند. این مهم، در مبحث بعدی از منظر قرآن مرور خواهد شد.

۱. شاخص های اسلام حقیقی در قرآن

قرآن مجید اسلام راستین را در اطاعت بی چون و چرا از خداوند و تعالیم الهی پیامبر صلی الله علیه و آله و اولی الامر علیهم السلام می داند. در ادامه بعضی از آیات قرآن در این باره با توجه به برخی جوانب و لوازم آن بیان می شود:

الف. پیروی از خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله

یا ایها الذین آمنوا أطیعوا الله وأطیعوا الرسول و أولی الأمر منکم (۱) (ای مؤمنان، از خدا و پیامبر و اولی الامر از میان

ص: ۱۳

خود، فرمان ببرید.)

ب. مرجعیت نهایی خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله

«... فإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ...» (۱) پس اگر در چیزی به اختلاف رسیدید، آن را به خدا و پیامبر عرضه کنید....)

ج. اطاعت از پیامبر صلی الله علیه و آله برابر با اطاعت از خدا

«ومن يطع الرسول فقد أطاع الله...» (۲) (هر کس پیامبر را اطاعت کند، همانا فرمان خدا را اطاعت کرده است.)

د. بنیاد و حیاتی سخن پیامبر صلی الله علیه و آله

«وما ينطق عن الهوى * إن هو إلا - وحي يوحى» (۳) (و او [یعنی پیامبر] از خود سخن نمی گوید. آنچه می گوید همه وحی است که بر او فرو فرستاده شده است.)

ص: ۱۴

۱- ۱، نساء، ۵۹.

۲- ۲، نساء، ۸۰.

۳- نجم ۲ و ۳.

اطلاق آیات یادشده و هم سنگ بودن اطاعت پیامبر صلی الله علیه و اله با اطاعت از خدا، به علاوه خاتمیت آیین آن حضرت، هریک به تنهایی دلالت بر جاودانگی و همیشگی بودن لزوم اطاعت از پیامبر صلی الله علیه و آله دارد.

همان گونه که مسلمانان در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله به پیروی از فرامین ایشان موظف بوده اند، پس از رحلت آن حضرت نیز باید مسیر خود را دقیقا بر اساس آنچه ایشان ترسیم کرده و به آن راهنمایی و سفارش فرموده اند، تنظیم کنند؛ افزون بر آن، این مسئله خودنمایی میکند که اولی الامر مطرح شده در آیه نخست، کیست و چگونه می توان او را شناخت؟ به ویژه آنکه، اطاعت از اولی الامر، هم سنگ با اطاعت از خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است و قطعا کسی است که پیروی از او هیچ تفاوتی با پیروی از خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله ندارد و تضمین کننده سعادت و رستگاری امت است.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با بیان اصلی راهبردی، یعنی اصل پیروی از ثقلین، اولی الامر را معرفی کرده اند. این موضوع در مبحث بعد بررسی خواهد شد.

۲. اصل راهبردی پیامبر صلی الله علیه و آله

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله همواره در طول حیات شریف خویش به سرنوشت آینده امت و چگونگی استمرار حیات دینی آنان اهتمام ورزیده و به شکل های گوناگون درباره آن سخن گفته اند. راهبرد اساسی تعیین شده توسط آن حضرت که آشکارا و به دفعات از آن سخن گفته اند و همه فرق اسلامی در معتبرترین کتب روایی خود آن را نقل کرده اند «راهبرد پیروی از ثقلین» یعنی پیروی از قرآن و اهل بیت علیهم السلام است. تأکیدات آن حضرت و نوع سخن گفتن ایشان در این باره، به گونه ای است که کمترین تردیدی بر کسی باقی نمی گذارد. با توجه به نقل گسترده این حدیث در منابع اهل سنت، به بیان نمونه هایی از همان منابع بسنده می کنیم. در صحیح مسلم آمده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

ای مردم! همانا من بشری هستم که نزدیک است پیک الهی مرا رسد و دعوت حق را اجابت گویم؛ پس در میان شما دو چیز گران بها می گذارم: اول آنها کتاب خدا که در آن هدایت و نور است؛ پس به آن

چنگ زنید و تمسک جوید... و دیگری اهل بیتم (۱).

در مسند احمد بن حنبل آمده است:

همانا من در میان شما دو چیز گران گذاشتم. تا وقتی که به آن دو چنگ بزیند، بعد از من گمراه نمی شوید. هر کدام از دیگری بزرگ تر است: کتاب خدا که ریسمان متصل از آسمان به زمین است و عترتم که اهل بیت من هستند. متوجه باشید این دو از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر پیش من آیند. (۲)

در سنن ترمذی نیز از پیامبر نقل شده است:

من میان شما دو چیز گران می گذارم. تا به آن ها چنگ بزیند، بعد از من، گمراه نخواهید شد. یکی از دیگری بزرگ تر است: کتاب خداست که ریسمان آویخته از

ص: ۱۷

۱- ۱، «ألا- یا ایها الناس فانما انا بشر یوشک ان یاتی رسول ربی فأجیب و انا تارک فیکم الثقلین أولهما کتاب الله فیہ الهدی و النور فخذوا بکتاب الله و استمسکوا به ... و اهل بیتی...». (مسلم بن حجاج قشیری نیشابوری، صحیح مسلم، ص ۷۸۲، کتاب فضائل الصحابه، باب فضائل علی بن ابیطالب).

۲- ۲. «انی قد ترکت فیکم الثقلین أحدهما أكبر من الآخر کتاب الله عز وجل جبل ممدود من السماء إلى الأرض وعترتی أهل بیتی الا انهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض.» (احمد بن حنبل، مسند الامام احمد بن حنبل، ج ۱۷، ص ۳۰۹)

آسمان به زمین است و دیگری عترت من، (یعنی) اهل بیتم [است]. [این دو از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر بر من وارد شوند. دقت کنید چگونه با اهل بیت من رفتار می کنید! (۱)]

از سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله می توان به این نتایج دست یافت:

الف. گران بهابودن اهل بیت علیهم السلام

ابن حجر مکی نوشته است:

رسول خدا صلی الله علیه و آله قرآن و عترت را ثقلین نامید.

ثقل «هرچیز گران بها و پرارج را میگویند و کتاب و عترت این گونه اند؛ زیرا هریک از آن دو، گنجینه علوم لدنی و اسرار و حکمت های الهی اند؛ از این رو پیامبر مردم را به پیروی از آن دو فراخوانده و به آن سفارش کرده اند (۲).

ص: ۱۸

-
- ۱- ۱. «إني تارك فيكم ما إن تمسكتم به لن تضلوا بعدى أحدهما أعظم من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتي أهل بيتي و لن يفترقا حتى يردا على الحوض فانظروا كيف تخلفوني فيهما» (ابوعیسی محمد الترمذی، سنن الترمذی، ج ۵، ص ۶۶۳؛ نک: علی بن محمدین اثیر شیبانی جزری (ابن اثیر، أسد الغابه فی معرفه الصحابه، ج ۱، ص ۴۹؛ عبدالرحمن بن کمال بن محمد لیری سیوطی (جلال الدین سیوطی، الدرالمثور فی التفسیر بالمأثور، ج ۷، ص ۳۴۹)
- ۲- ۲. احمدین محمد بن علی بن حجر هیتمی، الصواعق المحرقة، ج ۲، ص ۴۴۲.

قراردادن قرآن و اهل بیت علیهم السلام در کنار یکدیگر و تأکید بر انفکاک ناپذیری آن دو، و لزوم پیروی از آنها آشکارا بر عصمت اهل بیت علیهم السلام دلالت دارد؛ چراکه قرآن کتاب

خداست که بر معصوم نازل کرده است و ابتلا به هر گناه و آلودگی، انفکاک و جدایی از قرآن است؛ پس هماهنگی و انطباق کامل با کتابی که بر معصوم نازل شده است، مساوی با عصمت است. استاد توفیق ابوعلم، نویسنده و دانشمند مصری، می نویسد:

پیامبر اهل بیت خود را به کتاب عزیز خداوند مقرون ساخته است: کتابی که هرگز در او باطل نفوذ نخواهد کرد و این دو هرگز از یکدیگر جدا نخواهند شد. واضح است که صدور هر نوع مخالفت با احکام دین، افتراق و جدایی از قرآن محسوب میگردد؛ درحالی که پیامبر صلی الله علیه و آله خبر از عدم جدایی این دو داده است؛ از همین رو، حدیث دلالتی آشکار بر عصمت اهل بیت علیهم السلام دارد و پیامبر صلی الله علیه و آله که این حدیث را در مواقع بسیاری ذکر کرده است، در پی این هدف است که امت خود را صیانت کرده و آنان را سفارش به استقامت بر تمسک به این دو نموده تا

در امور مختلف، اعم از اعتقادات و فروع، به ضلالت

و گمراهی گرفتار نشوند....(۱)

همچنین آیت الله العظمی مکارم شیرازی (حفظه الله تعالی) چنین نوشته اند:

اهل بیت علیهم السلام معصوم اند؛ زیرا جدایی ناپذیر بودن آنها از قرآن از یک سو و لزوم پیروی بی قید و شرط از آنان از سوی دیگر، دلیل روشنی بر معصوم بودن آنها از خطا و اشتباه و گناه است؛ چراکه اگر آنها گناه یا خطایی داشتند، از قرآن جدا میشدند و پیروی از آنان، مسلمانان را از ضلالت و گمراهی بیمه نمی کرد و اینکه می فرماید: «با پیروی از آنان در برابر گمراهیها مصونیت دارید»، دلیل روشنی بر عصمت آنهاست.(۲)

ج. پابندگی تا قیامت تعبیر به جدایی ناپذیری تا حوض کوثر، نشانگر این است که پیامبر صلی الله علیه و آله در صدد تعیین یک راهبرد جاودانه

ص: ۲۱

۱- محمد رضا کاشفی، امام شناسی (پرسش و پاسخ دانشجویی، دفتر چهارم)، ص ۸۶ و ۸۷، به نقل از: ناصر مکارم شیرازی، فاطمه الزهراء، ص ۷۵.

۲- ۲. ناصر مکارم شیرازی، پیام قرآن، ج ۹، ص ۷۵.

و دائمی برای امت بوده اند و همواره هادیان و پیشوایانی از اهل بیت علیهم السلام در میان امت وجود دارند. ابن حجر درباره حدیث ثقلین آورده است:

این حدیث نشانگر وجود کسانی از اهل بیت علیهم السلام همراه قرآن است که همچون قرآن، شایستگی تمسک و پیروی تا قیامت را دارا باشند. (۱)

آیت الله العظمی مکارم شیرازی (حفظه الله تعالی) نیز نوشته اند:

این به خوبی نشان می‌دهد که در تمام طول تاریخ اسلام، فردی از اهل بیت علیهم السلام وجود دارد و همان گونه که قرآن همیشه چراغ هدایت است، آنها نیز همیشه چراغ هدایت اند؛ پس باید کاوش کنیم و در هر عصر و زمان آنها را پیدا کنیم. (۲)

د. لزوم پیروی از ثقلین

اینکه پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «تا وقتی که به آن دو (یعنی قرآن و عترت چنگ زنید، گمراه نخواهید شده و نیز برخی

ص: ۲۲

۱- احمدین محمد بن علی بن حجر هیتمی، الصواعق المحرقة، ص ۱۸۱.

۲- ناصر مکارم شیرازی، پیام قرآن، ص ۷۵

از دیگر تعابیر آن حضرت، لزوم پیروی از هردو را نمایان می سازد و هر حرکت و شعاری که به گسست آن دو انجامد را انحرافی و ضلالت بار معرفی میکند. علامه مناوی گفته است:

در این حدیث، اشاره و بلکه تصریح به این است که قرآن و عترت دوقلوبی را می مانند که رسول خدا صلی الله علیه و آله آن دو را پس از خود معرفی فرموده و از امت خواسته است که به خوبی با آن در برخورد کرده و آنها را بر خود مقدم دارند و در دین خود، به آنها چنگ زنند(۱).

نکات دیگری نیز از حدیث ثقلین استفاده می شود که به جهت اختصار از بیان آنها خودداری می شود(۲)؛ اما آنچه اهمیت ویژه دارد، این است که پیامبر صلی الله علیه و آله برای همیشه امت را به پیروی از قرآن و عترت فراخوانده و هدایت و بازداری امت از انحراف را در گرو آن دانسته اند؛ نیز آن حضرت صلی الله علیه و آله اهل بیت علیهم السلام را همچون کتاب الهی، معصوم

ص: ۲۳

۱- محمد رضا کاشفی، امام شناسی از پرسش و پاسخ دانشجویی، دفتر چهارم) « ص ۸۶ و ۸۷، به نقل از: محمد عبد الرؤوف المناوی، فیض القدر، ج ۲، ص ۱۷۴

۲- برای آگاهی بیشتر نک: علی اصغر رضوانی، شیعه شناسی و پاسخ به شبهات، ج ۲، ص ۹۵ تا ۱۱۸.

و مصون از هر کژی و ناراستی دانسته و اعلام فرموده اند که برای همیشه، هادیانی از اهل بیت علیهم السلام در کنار قرآن برای راهنمایی امت وجود دارند.

۳. کیستی اهل بیت علیهم السلام

پیامبر صلی الله علیه و اله در مواقع مختلف، اهل بیت و امامان ایشان علیهم السلام را معرفی کرده اند. عمر بن خطاب از پیامبر صلی الله علیه و اله پرسید: «آیا باید به همه اهل بیت عالی تمسک کنیم؟» پیامبر فرمودند:

خیر؛ بلکه باید به اوصیای اهل بیت تمسک کنید: اول آنها برادر و وزیر و وارث و خلیفه ام در میان امت و آن کسی است که ولی هر مؤمن است (یعنی امام علی علیه السلام)؛ پس از او فرزندم حسن و بعد از او فرزندم حسین است، آنگاه سه نفر از فرزندان حسین؛ یکی پس از دیگری.... (۱)

در بسیاری از مجامع روایی اهل سنت، روایاتی مشاهده می شود که پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله بر جانشینی دوازده خلیفه تصریح کرده اند که جز بر امامان دوازده گانه اهل بیت علیهم السلام انطباق پذیر نیست....

١-١. ابراهيم الجويني، فرائد السمطين، ج ١، ص ٣١٨.

برخی از این روایات عبارت اند از:

۱. کار مردم پیوسته میگذرد تا آنکه دوازده مرد بر آنان فرمان برانند. (۱)

۲. شمار جانشینان من به تعداد نقبای موسی علیه السلام [دوازده نفر] است. (۲)

۳. تا هنگامی که دوازده خلیفه و جانشین بر شما حکومت کنند، دین پیوسته پابرجاست (۳).

۴. کار این امت همواره پابرجاست تا دوازده خلیفه و جانشین بر آنان بگذرند که همگی از قریش اند. (۴)

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در توضیح انحصار امامت در قریش فرموده اند: «امامان از قریش، فقط از نسل هاشم اند و امامت بر غیر آنان شایسته نیست...» (۵)

۵. بر این امت، دوازده خلیفه حکومت خواهند کرد، به عدد نقبای بنی اسرائیل. (۶)

ص: ۲۵

۱- ۱، مسلم بن حجاج قشیری نیشابوری، صحیح مسلم، ص ۶۰۲، کتاب الاماره .

۲- ۲، علاء الدین علی متقی هندی، کنز العمال، ج ۶، ص ۸۹، حدیث ۱۴۹۷۱.

۳- ۳، مسلم بن حجاج قشیری نیشابوری، صحیح مسلم، ج ۶، ص ۶۰۴، کتاب الاماره .

۴- ۴، علاء الدین علی متقی هندی، کنز العمال، ج ۱۲، ص ۳۲

۵- ۵، علی بن ابی طالب، نهج البلاغه، ص ۲۶۵، خطبه ۱۴۴.

۶- ۶، محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، اصالی الصدوق، ص ۳۰۹

۶. امامان پس از من، دوازده نفرند: نه نفر ایشان از صلب حسین اند و نهمین آن ها مهدی است. (۱)

همانند این روایت را که درباره تعداد ائمه علیهم السلام، از اهل سنت وارد شده است، می توان در دیگر منابع مطالعه کرد. (۲)

۷. در روایت سفیان بن عینه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است:

«همواره دین پایدار است تا آنکه قیامت به پا شود یا بر شما دوازده خلیفه حکم برانند که همه آنان از بنی هاشم اند.» (۳)

۸. امام الحرمین جوینی از ابن عباس و او از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل کرده است که فرمودند: «من سرور پیامبرانم و علی سرور اوصیا. اوصیای بعد از من دوازده نفرند: اولشان علی و آخرشان مهدی است.» (۴)

۹. ابن عباس از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل کرده است که فرمودند: جانشینان و اوصیای من و حجت های خدا بر خلق،

ص: ۲۶

۱- علی بن محمد الخراز القمی الرازی، کفایته الأثر فی النص علی الأئمه الاثنی عشره ص ۲۳

۲- نک: سلیمان بن ابراهیم قندوزی، ینایع الموده، ج ۳، ص ۲۸۹ و ۲۹۰؛ اسماعیل بن کثیر دمشقی، البدایه والنهایه، ج ۶، ص ۲۲۱

۳- سلیمان بن ابراهیم قندوزی، ینایع الموده، ج ۳، ص ۲۹۰.

۴- ابراهیم الجوینی، فرائد السمطین، ج ۲، ص ۳۱۳

پس از من دوازده نفرند: اولشان برادر من و آخرشان فرزند من است.» پرسیدند: «برادرتان کیست؟» فرمودند:

علی ابن ابی طالب.» پرسیدند: «فرزندتان کیست؟» فرمودند:

«مهدی، همان کسی که زمین را پر از عدل و داد کند؛ همان گونه که پر از ظلم و جور شده است...» (۱)

براین اساس، با احادیثی که از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره تعداد ائمه وارد شده است و اهل سنت و شیعه آن را نقل کرده اند، حقانیت شیعه اثبات می شود، افزون بر آن، درباره امامت ائمه دوازده گانه، چه به صورت دسته جمعی و چه به صورت فرد به فرد، روایات خاصی وارد شده که در آنها، هر یک از امامان علیهم السلام، امام پس از خود را معرفی کرده اند. (۲)

۴. تشیع چیست؟

تشیع همان اسلام جامع و کامل است که در پیروی از ثقلین تبلور می یابد و از آن، به «مکتب اهل بیت علیهم السلام» نیز یاد می شود. در این مذهب، به دلیل توصیه های مکرر

ص: ۲۷

-
- ۱- ۱. ابراهیم الجوینی، فرائد السمطین، ج ۲، ص ۳۱۲. ۲، روایات متعدد دیگری نیز در این باب وجود دارد.
  - ۲- نک؛ سید مرتضی عسکری معالم المدرسین، ج ۱، ص ۵۴۷. نک؛ سید مرتضی عسکری، امامان این امت دوازده نفرند؛ لطف الله صافی گلپایگانی، منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر، ج ۱، ص ۱۰۱ تا ۳۰۳.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله مبنی بر لزوم پیروی از ثقلین پس از رحلت آن حضرت، بر افضلیت و اعلمیت و عصمت اهل بیت علیهم السلام و لزوم تبعیت از عترت پیامبر در کنار تبعیت از قرآن و سنت پیامبر این تأکید می شود.

همچنین از نظر شیعه بر اساس توحید در حاکمیت و دلالت صریح آیه شریفه «انما ولیکم الله و شوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاه و یؤتون الزکاه و هم راکعون» (۱) امامت امت پس از پیامبران بر عهده امامان معصوم علیهم السلام است که همگی از اهل بیت پیامبرند و به وسیله نص به امت اسلامی معرفی شده اند: نخستین آنان امیرالمؤمنین علی عالی و آخرین آنها حضرت مهدی عج هستند که به اعتقاد همه مسلمانان، آن بزرگوار منجی نهایی بشریت و عدالت گستر جهانی هستند.

ص: ۲۸

۱- مائده، ۵۵: « سرپرست و دوست شما فقط خدا و رسول او و مؤمنانی (مانند علی بن ابی طالب است که همواره نماز را برپا می دارند و در حالی که در رکوع اند [به تهیدستان] زکات می دهند.

در مقابل این اعتقاد، اهل سنت و به تعبیر دیگر، پیروان مکتب خلفا، هرگونه وابستگی امامت به نص و شرط بودن عصمت در آن را انکار کرده اند و امامت را امری زمینی و نامشروط به عصمت می دانند. در نظر این گروه، پس از پیامبر صلی الله علیه و آله هیچ کس مقام عصمت و علم لدنی ندارد. درعین حال، آنان سنت و سیره خلفای راشدین و عمل اصحاب را تا اندازه ای هم سنگ سیره پیامبر صلی الله علیه و آله می انگارند و پس از قرآن و پیامبران بر سنت خلفا تأکید می کنند؛ بنابراین تمایز اصلی شیعه از اهل سنت، این است که شیعیان بر قرآن + سیره پیامبر صلی الله علیه و آله + سیره اهل بیت علیهم السلام « تأکید می ورزند؛ ولی اهل سنت به جای اهل بیت علیهم السلام بر سیره خلفا و عمل اصحاب تکیه می کنند.

از آنچه گذشت، این مطالب به دست می آید؛

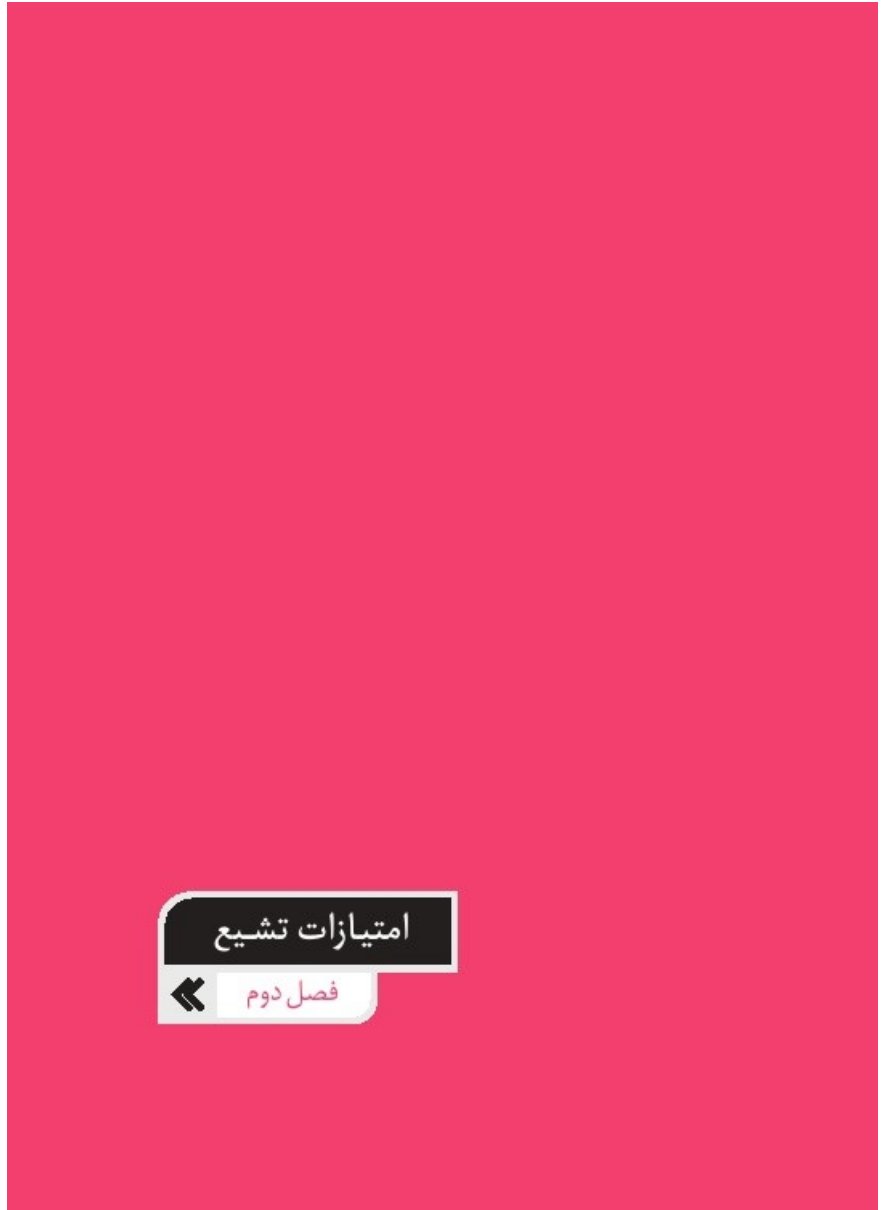
۱. قرآن مجید، اسلام راستین را در اطاعت بی چون و چرا از خداوند و تعالیم الهی پیامبر صلی الله علیه و آله و اولی الامر علیهم السلام میدانند.

۲. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با بیان یک اصل راهبردی، یعنی اصل پیروی از ثقلین (قرآن و اهل بیت علیهم السلام)، آن را به مثابه راه همیشگی امت و طریق حق بیان کرده است.

۳. به تصریح خود پیامبر اکرم با اهل بیت علیهم السلام که اوصیای آن حضرت اند، عبارت اند از: امام علی علی امام حسن علی، امام حسین علیه السلام و نه امام از نسل امام حسین علیه السلام که یکی پس از دیگری، به امامت می رسند و آخرین آنها حضرت مهدی عج است.

۴. تشیع همان اسلام اصیل است که بر پیروی از قرآن به علاوه سیره پیامبر صلی الله علیه و آله به علاوه سیره اهل بیت علیهم السلام « تأکید می ورزد. این روش از قرآن و پیامبر گرفته شده است. در مقابل این اعتقاد، اهل سنت به جای اهل بیت علیهم السلام بر سیره خلفا و عمل اصحاب تکیه می کنند.

ص: ۳۰

امتیازات تشیع
فصل دوم

برای آشنایی با امتیازات تشیع، نخست باید سنجه‌ها و معیارهای حقانیت را بازشناخت؛ سپس آن‌ها را بر مکتب تشیع عرضه کرد و میزان انطباق و سازگاری شان را در بوته سنجش قرار داد. در این فصل برآنیم تا به یاری خداوند، این موضوع را بررسی کنیم. به این منظور، ابتدا سنجه‌های حقانیت را واکاویده و در ادامه، به تطبیق آنها می‌پردازیم.

۱. سنجه‌های حقانیت مذهب

برای شناخت حقیقت و صراط مستقیم هدایت در میان فرقه‌های گوناگون، سنجه‌هایی خردپذیر وجود دارد و هرکسی موظف است با دقت و اخلاص و پیراسته از هرگونه تعصب و لجاجت در جست‌وجوی حقیقت برآید و براساس ادله روشن، در برابر آن تسلیم شود. سنجه‌های مهم حقانیت عبارت‌اند از:

۱. قوت استناد به منابع اولیه دینی، یعنی مذهبی معتبر

است که به خوبی بتواند عقاید پایه خود را به قرآن مجید و سنت معتبر پیامبر اکرم و استناد دهد و آنها را از این طریق به اثبات برساند.

۲. صیانت پذیری حداکثری، یعنی دارابودن عوامل و سازوکارهایی که بیشترین توانایی را در جهت حفظ خلوص و سلامت دینی و بازداری از انحراف، به ویژه در خطوط اساسی دین فراهم آورد. از جمله این عوامل عبارت است از پیشوایان و راهنمایانی که در علم و عمل تجسم اعلاّی دین و جلوه حقایق آن باشند.

۳. انسجام درونی و مبتلانبودن به تناقض و تعارض درونی

۴. عقلانیت، اعتدال، جامع نگری، دوری از تعصب ها و افراط و تفریط های دین سوز و خردستیز.

۵. استقبال از پرسش های بشر از دین و توان پاسخگویی هرچه بهتر و بیشتر، به مسائل پیچیده دینی و مذهبی در مباحث آینده روشن خواهد شد که در معیارهای پیش گفته، مکتب اهل بیت علیهم السلام از امتیازات ویژه ای برخوردار است.

ص: ۳۴

تشیع اصیل ترین جریان همراه با ظهور اسلام، مدافع مسلمات دین حنیف، مولود طبیعی آن و تأیید شده از سوی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله است. علامه طباطبایی رحمه الله علیه چنین نوشته اند:

حقیقت این است که شیعه طایفه ای از مسلمین است که به واسطه مخالفت هایی که از اکثریت، نسبت به مسلمات کتاب و سنت مشاهده کرده، در مقام اعتراض و انتقاد برآمده و به ملازمت مسلمات کتاب و سنت برخاسته و به آن دعوت کرده است.....(۱)

غرض آنها از این انتقاد، دفاع از یک دسته نصوص مسلم بود که به موجب آنها، ولایت عموم مسلمین به دست امیرالمؤمنین علی علیه السلام سپرده شده بود: نصوصی که به موجب آن ها، اهل بیت پیغمبر پیشوایان دین و مرجع جمیع شئون علمی و عملی اسلام معرفی شده بودند و همین نصوص هم اکنون نیز به نحو تواتر در دست فریقین (اهل سنت و شیعه، موجود می باشد). (۲)

ص: ۳۵

۱- سید محمد حسین طباطبایی، شیعه از مذاکرات و مکاتبات پروفیسور هانری کربن با علامه سید محمد حسین طباطبایی، ص

۱۷

۲- سید محمد حسین طباطبایی، شیعه مذاکرات و مکاتبات پروفیسور هانری کربن با علامه سید محمد حسین طباطبایی،

ص ۲۰

شواهد و قراینی که شیعه درباره خاستگاه خود، به ویژه تأیید آن از سوی بنیانگذار آیین اسلام یعنی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دست داده است، چنان قوتی دارد که فی الجمله مقبول دیگران نیز قرار گرفته است.

از سوی رسول اکرم صلی الله علیه و آله در توصیف گروهی به عنوان شیعه نصوص تاریخی و روایی متعددی وارد شده است؛ از جمله سیوطی در الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور به نقل از جابر بن عبدالله آورده است: «نزد پیامبر صلی الله علیه و آله بودیم که علی وارد شد؛ آنگاه پیامبر فرمود: قسم به آنکه جانم در دست اوست، او اعلی) و شیعیانش رستگاران روز رستاخیزند...» (۱).

ابوحاتم رازی معتقد است:

شیعه نام گروهی بود که در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله دوست و همراه صمیمی امیر مؤمنان

علی بن ابیطالب علیه السلام بودند و به این نام شناخته

ص: ۳۶

۱- عبدالرحمن بن کمال بن محمد خضیری سیوطی (جلال الدین سیوطی، الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور، ج ۸، ص ۵۸۹، در تفسیر آیه ۶ و ۷ سوره بینه .

می شدند؛ مانند سلمان فارسی، ابوذر غفاری، مقداد بن اسود، عمار یاسر و دیگران. رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره اینان که شیعه و یاران علی خوانده می شدند، فرمودند: «بهشت مشتاق چهار نفر است: سلمان، ابوذر، مقداد و عمار.» از آن پس تا زمان ما، به هر که معتقد به برتری علی باشد، شیعه اطلاق می شود. (۱)

این دیدگاه را برخی مستشرقان و عالمان اهل سنت نیز پذیرفته اند. (۲)

۳. قوت استنادپذیری

از جمله امتیازات شیعه، درجه استنادپذیری آن به منابع اصیل اسلامی است. علمای شیعه در طول تاریخ در اثبات مبانی اعتقادی خویش به همه ادله معتبر همچون دلیل عقلی، قرآن مجید و سنت قطعیہ تمسک جسته اند؛

برای مثال، در بحث امامت که اصلی ترین شاخص تشیع به حساب می آید، به این ادله استناد کرده اند:

ص: ۳۷

۱- ۱. ابوحاتم رازی، گرایش ها و مذاهب اسلامی در سه قرن نخست هجری، ص ۱۹۹.

۲- ۲. نک؛ علی آقانوری، خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه های شیعه در عصر امامان ص ۱۲۰

برخی از دلایل قرآنی امامت و مرجعیت دینی سیاسی اهل بیت علی عبارت اند از: آیه ولایت (۱)، آیات تبلیغ (۲) و اکمال (۳)، آیه تطهیر (۴)، آیه اولی الامر (۵) و نیزده ها آیه دیگر که در شأن و فضیلت اهل بیت یا در بیان جایگاه امامت و مبدأ مشروعیت آن نازل شده است (۶). از جمله این آیات، می توان به آیه «امامت» (۷) اشاره کرد که مبدأ آن را جعل الهی (۸) می داند. در میان آیات مرتبط با فضایل اهل بیت عالی هم، از همه مهم تر، آیه مباهله (۹) است که امیرالمؤمنین علی علیه السلام را نفس نبی اکرم صلی الله علیه و آله خوانده است.

ب. دلایل روایی

برخی از دلایل روایی که شیعه در اثبات ولایت اهل بیت علیهم السلام

ص: ۳۹

۱- مائده، ۵۵.

۲- ۲، مائده، ۶۷

۳- ۳: مائده، ۳.

۴- ۴. أحزاب، ۳۳

۵- ۵، نساء، ۵۹

۶- ۶. نک: ناصر مکارم شیرازی و دیگران، پیام قرآن، ج ۹، ص ۴۳ تا ۶۰

۷- ۷. بقره، ۱۲۴: وانی جاعلک للناس إماما .

۸- یعنی ایجاد یا قرارداد امور پسند ایده و مطلوب، از جمله امامت و نبوت، از طرف خداوند برای هدایت بندگان

۹- آل عمران، ۶۱

به ویژه امیرالمؤمنین علی علیه السلام به آن استناد می کنند، عبارت اند از: حدیث غدیر(۱)، احادیث دوازده خلیفه، حدیث ولایت(۲)، حدیث وصایت(۳)، حدیث منزلت(۴)، حدیث خلافت(۵)، حدیث ثقلین(۶)، حدیث سفینه(۷)، حدیث امان(۸) و ده ها حدیث دیگر

ص: ۴۰

۱- ۱، «کسی که من مولای اویم، پس علی مولای اوست» (محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۲۹۴: احمد بن حنبل، مسند الامام احمد بن حنبل، ج ۲، ص ۲۶۲، حدیث ۹۵۰)

۲- ۲، پیامبر را به امیرالمؤمنین علی فرمودند: «پس از من، تو سرپرست هر مؤمن هستی، (محمد بن علی بن شهر آشوب مازندرانی، مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۵۱: سلیمان بن احمد بن ایوب لخمی طبرانی، المعجم الکبیر، ج ۱۲، ص ۹۷)

۳- ۳، «هر پیامبری وصی و وارثی دارد و به حقیقت، علی وارث و وصی من است. ۹. محمد بن علی بن شهر آشوب مازندرانی، مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۱۸۸ علی بن محمد الواسطی ابن المغازلی، مناقب امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب با، ص ۳۶۱ و ۴۶۲، باب ۸۴)

۴- ۴. «ای علی! تو نسبت به من، مانند هارون (برادر و جانشین موسی) نسبت به موسی هستی؛ جز اینکه پس از من پیامبر دیگری نیست و (محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۸، ص ۱۰۷؛ محمد بن عیسی ترمذی، سنن الترمذی، ج ۴، ص ۷۱۴ء حدیث، ۳۷۳)

۵- ۵. نک؛ «علی وصی و جانشین من در میان شماست؛ پس به سخنانش گوش فرادهید و از او فرمان برید... (فرات بن ابراهیم کوفی، تفسیر فرات کوفی، ص ۳۰۲؛ ابن اثیر شیانی جزری، علی بن محمد بن اثیر (عزالدین ابن اثیر، ج ۱، ص ۶۶۱).

۶- ۶. پیش تر، در ضمن بیان اصلی راهبردی پیامبر در توضیحات این مطلب گفته شد.

۷- ۷. «اهل بیت من مانند سفینه نوح اند: هر که بر آن سوار شد، نجات یافت و آن که رهایش کرد، غرق شده (محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۳۹؛ سلیمان بن احمد بن ایوب لخمی طبرانی، المعجم الأوسط، ج ۵، ص ۳۵۴)

۸- ۸. شك: و اهل بیت من امان امت من هستند...» (سید عبدالکریم بن احمد بن موسی بن طاووس حلی، الطرائف، ص ۲۹۴؛ علی بن حسام الدین قادری شاذلی هندی (متقی هندی)، کنز العمال، ج ۱۲، ص ۱۰۲).

در فضایل اهل بیت علیهم السلام که شایستگی انحصاری آنان در مرجعیت دینی و رهبری سیاسی را نشان می دهد.

برخی از روایات پیش گفته، از نخستین مراحل اعلام رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تا واپسین لحظات حیات ایشان، بارها توسط این بزرگوار مطرح شده و بر آن تأکید شده است. این احادیث به صورت متواتر نقل شده است و در صحاح و مسانید و سنن اهل سنت، فراوان یافت می شود؛ به طوری که آنان هرگز نتوانسته اند در برابر دیدگاه شیعه، توجیه ردپذیری از این گونه نصوص ارائه کنند. (۱)

ج. دلایل عقلی

استدلال عقلی شیعه شامل چهار دسته می شود:

۱. استدلال های عقلی مربوط به ضرورت وجود امام؛

۲. استدلال های مربوط به شروط امام بودن؛

۳. استدلال های مربوط به مبدأ مشروعیت و چگونگی تعیین امام؛

ص: ۴۱

۱- برای آگاهی بیشتر نک: محمدرضا کاشفی، امام شناسی از مجموعه پرسشهای دانشجویی، دفتر چهارم)

۴. استدلال‌های مربوط به واکنش و پاسخ خداوند به نیازهای جامعه اسلامی، همچون قاعده لطف. در هر حال، هیچ یک از مذاهب اسلامی در اثبات عقاید اساسی و بنیادین خود، مانند تشیع از قوت و کثرت و تنوع ادله و مستندات بهره‌مند نیست. بررسی مقایسه‌ای ادله هر یک از مذاهب بر بنیادهای اعتقادی خود، گواه روشنی بر این ادعاست.

۴. مصونیت پذیری حداکثری

از ویژگی‌های ممتاز تشیع، حداکثر مصونیت‌پذیری در برابر انحرافات و کژاندیشی‌ها در عرصه درک و فهم حقایق و آموزه‌های دینی است. این مهم تابع عواملی چند است؛ از جمله:

الف. اتصال معارف و مذهب فقهی شیعه با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله؛ زیرا نخستین پیشوای فکری و فقهی شیعه علی بن ابیطالب علیه السلام است که نزدیک‌ترین فرد به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله بوده و در همه عمر، تحت تربیت مستقیم ایشان قرار داشته و بدون واسطه، معارف را از آن بزرگوار

دریافت و ارائه کرده اند؛ ولی میان قدیمی ترین رهبر فرق چهارگانه اهل سنت و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ، فاصله دهها ساله و واسطه های زیادی وجود دارد. این واقعیت، اعتبار معرفتی سخنان این رهبران و میزان مصونیت آنها از اشتباه یا تحریف را نسبت به منابع شیعه بسیار تضعیف میکند.

ب. استمرار نص و وجود رهبرانی معصوم که اقیانوس دانش و معارفشان، بهترین مبین معارف دینی و زداینده غبار تحریفها و ناراستی هاست.

استاد مطهری در این باره معتقدند: «شیعه از نعمت هایی برخوردار است که دیگر فرق اسلامی فاقد آن اند؛ از جمله آنها استمرار دوران عصمت است. عصمت برای اهل سنت منحصر به ۲۳ سال و برای شیعه ۲۷۳ سال است.»^(۱)

یعنی برای آنها دوران عصمت فقط زمان پیامبر صلی الله علیه و آله است؛ ولی برای شیعه افزون بر آن، ۲۵۰ سال، یعنی تا وفات امام عسکری علیه السلام ، امام معصوم ظاهر دارد که سیره اش حجت است. در این مدت، تغییرات بسیاری در اوضاع زمانه پدید آمد و اوضاع رنگ و روی بسیار متفاوتی یافت. وجود

ص: ۴۳

۱- در اینجا مقصود از دوران عصمت، دوران ظهور امام معصوم است؛ ولی اصل وجود امام معصوم در شیعه همیشگی است و پایانی ندارد

امام معصوم در این دوران، مشکل اقتضای زمان را به خوبی حل می کرد و آنچه جامعه نمی توانست با مراجعه به سیره پیامبر صلی الله علیه و اله و پاسخش را دریابد، با وجود امام معصوم به راحتی حل میشد. معارف قرآن به زیباترین شکل و عمیق ترین وجه بیان می شد و گنجینه معارف بدون ابتلا به کژیها و انحرافات سهوی و عمدی گشوده می شد. (۱)

در مقابل، دیگر فرق اسلامی نه تنها به اندازه کافی از فیض وجود امامان بهره نجستند؛ بلکه منع شدن احادیث نبوی توسط خلفا، مدت های زیادی آنان را از معارف ارزشمند نبوی نیز محروم ساخت و در چنین خلأ بزرگی، راه برای ورود اسرائیلیات و احادیث جعلی و خرافی گشوده شد و چنان ضربه ای بر پیکر معارف ناب اسلامی وارد آمد که آثار آن همچنان باقی است و از میان بردن آن، کاری بس دشوار و چه بسا ناشدنی است.

۵. انسجام درونی

تلائم و انسجام درونی در آموزه های بنیادین شیعه بسیار مهم است؛ چنان که پیش تر گفته شد، تشیع بر پیروی از قرآن + سیره پیامبر + سیره اهل بیت علیهم السلام و تأکید می ورزد.

ص: ۴۴

این روش به دلیل عصمت و هماهنگی کامل هر سه منبع یادشده، مانع پیدایش ناهماهنگی و تعارض می شود. در مقابل، اهل سنت به جای اهل بیت برسیره خلفا و عمل اصحاب تکیه می کنند و همین مسئله، تعارض های فراوانی را سبب شده است و انسجام درونی این مکتب را آسیب مند میکند. این امر از آن روست که خلفا و اصحاب از عصمت برخوردار نبوده و فهم و رفتار دینی آنان در مواقع متعددی، با آموزه های قرآن و سنت مغایر می شود. افزون بر آن، در فهم و عمل دینی خود اصحاب نیز تعارضها و تناقضهای فراوانی دیده می شود و پذیرش یکی برابر بانفی دیگری است. این مسئله، تسنن را دچار مشکل بزرگی کرده است و تاکنون روش استوار و درخور وفاقی برای حل این تعارضات به دست نیامده است.

۶. عقلانیت

از جمله امتیازات برجسته تشیع، عقلانیت برجسته آن است. درجه عقلانیت اعلای شیعه، در هیچ یک از مذاهب اسلامی و نیز در دیگر ادیان مانندی ندارد.

در مکتب تشیع براساس روایات رسیده از معصومان علیهم السلام عقل و خرد، حجت و پیامبر باطنی است و پیامبر، حجت بیرونی؛ از این رو شیعه بنیادی ترین مسائل اعتقادی خویش را بر پایه عقل و براهین قطعی عقلی استوار ساخته و آن را یکی از ادله چهارگانه در استنباط فقهی قرار داده است.

عقلانیت شیعه ویژگی هایی دارد که ممیز اساسی آن از دیگر فرق اسلامی است؛ از جمله اینکه عقل فلسفی عمدتاً در میان شیعه رشد کرده است و فیلسوفان بزرگ اسلامی نوعاً شیعه بوده اند. (۱)

احمد امین مصری، فارابی را شیعه میدانند؛ تنها به این دلیل که گرایش های فلسفی و عقلانی او فقط و فقط در بستر تشیع می تواند شکل گرفته باشد. (۲)

در اهل سنت اگرچه معتزله گرایش عقلی داشتند، آن ها

ص: ۴۶

---

۱ - ۱. نک؛ مرتضی مطهری، خدمات متقابل اسلام و ایران، ص ۵۳۷، به نقل از کتابخانه مجازی تک کتاب:

www.takbook.com

۲- حمیدرضا شریعتمداری، عقلانیت اسلامی، فصلنامه هفت آسمان، ش ۲۰ ص ۸

گروه اندکی بودند که دیری نپاییدند و از جهان تستن رخت بر بستند؛ زیرا فاقد سرمایه ها و پشتوانه های لازم برای بقا و دوام خود بوده و در جهان تسنن تحمل پذیر نبوده اند. این موضوع، ناشی از عوامل گوناگونی است که از جمله احتمالات آن عبارت اند از: برخی افراطی گری های معتزلیان که با شعار خردورزی بروز می دهند؛ همچنین فقدان مباحث و بنیادهای عقل گرایانه در منابع حدیثی جهان تسنن و قرار گرفتن جریان عقل گرا در برابر نص و حدیث گرایان در جهان تشیع، این مسئله به طور بنیادی حل شده است؛ یعنی نه فقط امامان معصوم علیهم السلام بر جایگاه عقل و خرد تأکید فراوان می کرده اند؛ بلکه متون شیعه برخلاف متون اهل سنت، مشتمل بر احادیثی است که به طور منطقی مسائل عمیق ماوراء الطبیعی، اجتماعی و ... را تجزیه و تحلیل کرده است.

استاد مطهری معتقد است که در احادیث اهل سنت تجزیه و تحلیلی درباره این موضوعات صورت نگرفته است؛ مثلاً- اگر سخن از قضا و قدر، اسما و صفات باری تعالی، روح، انسان، عالم پس از مرگ، صراط، میزان، امامت، خلافت و ... به میان آمده، هیچگونه بحث و توضیحی درباره آنها ارائه نشده است؛ ولی در احادیث شیعه، درباره همه این

موضوعات طرح شده استدلال شده است. مقایسه میان ابواب حدیث کتاب الکافی و ابواب حدیث صحاح سته، به خوبی این مطلب را روشن می‌سازد. تفکر شیعی از آغاز، استدلالی و تعقلی بوده و فقط تشیع توانسته است حیات فلسفی اسلام را حفظ کند. شیعه این حیات عقلی را بیش و پیش از همه، وام دار امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌داند که نخستین بار ژرف‌ترین بحث‌های عقلی در حوزه معارف اسلامی، در خطبه‌ها و مذاکرات و دعوات آن حضرت مطرح شده و توسط دیگر امامان بسط و توسعه یافته است. (۱)

۷. پرسش‌پذیری و پاسخ‌گویی

کثرت نصوص عقلی و استدلالی در منابع شیعه، زمینه مساعدی برای استقبال از پرسش‌های بنیادین فلسفی و دینی انسان و توانمندی بسیاری در پاسخ به آنها پدید آورده است؛ در حالی که پاسخ و شعار بزرگان اهل سنت در برابر ساده‌ترین پرسش‌های خداشناختی این بود که سؤال بدعت است. (۲)

ص: ۴۸

۱- ۱، نک: مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۳، ص ۹۱ تا ۹۵.

۲- ۲. نک: سید محمد حسین طباطبایی و مرتضی مطهری، اصول فلسفه و روش رئالیسم، ج ۵، ص ۱۷، مقدمه، به نقل از کتابخانه دیجیتال نور

پروفسور لگنهاوزن بر همین مسئله انگشت نهاده است و راز اسلام آوردن و تشیع خود را استقبال بی نظیر این آیین از پرسش های انسان می داند.

ایشان می گوید:

وقتی از کشیش ها می پرسیدم که من نمیفهمم چه طور خدا یکی است و سه شخص است، در اکثر مواقع جواب می گفتند که: «ما نمی توانیم به درک این آموزه برسیم. تنها خدا میداند که حقیقت این امر چیست. این رمزی است که فقط خدا آن را می داند و عقل در اینجا به بن بست می رسد.» از جمله چیزهایی که برای بنده خیلی جالب بود، این بود که در اسلام نگفته اند اصول دین را چشم و گوش بسته بپذیر؛ بلکه دعوت کرده اند که پرس؛ مخصوصا این خصلت در میان شیعیان خیلی بیشتر است. (۱)

ص: ۴۹

---

۱ - ۱. نک: محمد لگنهاوزن، و با پرسش زنده ام ، ماهنامه پرسمان، پیش شماره اول، خرداد ۱۳۸۰، ص ۵؛ به نقل از www.porsetian.com امتیازات دیگری نیز درباره تشیع مطرح شده است؛ مانند جامعیت و اجتهاد (نک: حمیدرضا شاکرین، چرا دین چرا اسلام چرا تشیع، ص ۱۴۵).

از آنچه در این فصل گذشت، نکات زیر به دست می آید:

۱. عمده ترین سنجه های حقانیت عبارت اند از: «قوت استناد به منابع اولیه دینی»، «صیانت پذیری حداکثری»، «مبتلابودن به تناقض و تعارض درونی»، «عقلانیت» و «استقبال از پرسش های دینی بشر و توان پاسخگویی به مسائل پیچیده دینی
۲. تشیع که داعیه دار پیروی از ثقلین است، اصیل ترین جریان در متن ظهور اسلام و تأییدشده از جانب پیامبر صلی الله علیه و آله است.
۳. تشیع از بالاترین درجه استنادپذیری به منابع اسلامی برخوردار است و علمای شیعه در طول تاریخ، در اثبات مبانی اعتقادی خویش، به همه ادله معتبر، همچون دلیل عقلی و قرآن مجید و ست قطعی، تمسک جسته اند.
۴. تشیع به برکت پیروی از ثقلین، بیشترین مصونیت پذیری را در برابر انحرافات و کژاندیشی ها در عرصه درک و فهم حقایق دینی دارد.
۵. آموزه های بنیادین شیعه به علت عصمت و

ص: ۵۰

هماهنگی کامل قرآن + سیره پیامبر + سیره اهل بیت علیهم السلام « از انسجام کامل برخوردار است.

۶. از امتیازات برجسته تشیع، درجه اعلاى عقلانیت آن است. این سطح از عقلانیت در هیچ یک از مذاهب اسلامی و ادیان دیگر، وجود ندارد.

۷. استقبال تشیع از پرسش های بنیادین دینی و توانمندی بسیار آن در پاسخ گویی خردپذیری به اندازه ای است که پروفیسور لگنهاوزن راز اسلام آوردن و تشیع خود را همین نکته معرفی کرده است.

ص: ۵۱

* قرآن کریم

۱. ابن اثیر شیبانی جزری، علی بن محمد بن اثیر (عزالدین ابن اثیر)، اسد الغابه فی معرفه الصحابه، بیروت: دارالفکر، ۱۴۰۹ق، به نقل از کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت
۲. ابن اثیر شیبانی جزری، علی بن محمد بن اثیر (عزالدین ابن اثیر)، الکامل فی التاریخ، به تحقیق عمر عبدالسلام تدمری، چ ۱، بیروت: دارالکتاب العرب، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت
۳. ابن حنبل شیبانی، احمد بن محمد بن حنبل بن ہلال بن اسد، مسند الامام احمد بن حنبل، مؤسسہ الرسالہ، ج ۲ و ۱۷، چ ۱، بی جا، مؤسسہ الرسالہ، ۱۴۲۱ق، به نقل از کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت
۴. ابن کثیر قرشی بصری دمشقی، اسماعیل بن عمر بن کثیر، البدایہ و النہایہ، به تحقیق علی شیری، ج ۶، چ ۱، بیجا: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ق، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت
۵. ترمذی، محمد، سنن الترمذی، ج ۲ و ۵، چ ۱، بیروت: دار الغرب الاسلامی، ۱۹۹۶.
۶. جوینی، ابراہیم بن محمد، فرائد السمطین، به تحقیق محمد باقر محمودی، جاوا، لبنان: مؤسسہ المحمود، ۱۴۰۰ق، به نقل از

۷. خراز رازی، علی بن محمد، کفایه الأثر فی النص علی الایه الاثنی عشر، به تحقیق عبداللطیف حسینی کوهکمری، قم: بیدار، ۱۴۰۱ق.

۸. رازی، ابوحاتم، گرایش ها و مذاهب اسلامی در سه قرن نخست هجری، ترجمه علی آقانوری، چ ۱، قم: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۲ش.

۹. رضوانی، علی اصغر، شیعه شناسی و پاسخ به شبهات، ج ۲، چ ۲، تهران: مشعر، ۱۳۸۵ش.

۱۰. سیوطی، جلال الدین عبدالرحمن بن ابی بکر، الدرالمثور فی التفسیر بالمأثور، ج ۷ و ۶، بیروت: دارالفکر، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاها

۱۱. شاکرین، حمیدرضا، چرا دین؟ چرا اسلام؟ چرا تشیع؟، چ ۲، قم: دفتر نشر معارف، چ ۲، ۱۳۸۹ش.

۱۲. شریعتمداری، حمیدرضا، «عقلانیت اسلامی»، فصلنامه هفت آسمان، ش ۲۰، س ۵، زمستان ۱۳۸۲.

۱۳. صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر، چ ۱، قم: دفتر تنظیم و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی، ۱۴۲۲ق، به نقل از: کتابخانه دیجیتال نور.

۱۴. عسکری، سید مرتضی، امامان دوازده نفرند، به نقل از

<http://alvershop.com/download/mazhabi-books>

۱۵. عسکری، سید مرتضی، معالم المدرستین، تهران: بنیاد بعثت، ۱۴۱۲ق، به نقل از: کتابخانه دیجیتال نور

۱۶. طباطبایی، سید محمدحسین، اصول فلسفه و روش رئالیسم، به حاشیه نویسی مرتضی مطهری، ج ۵، چ ۲، تهران: صدرا، به نقل از: کتابخانه دیجیتال نور

۱۷. طباطبایی، سید محمد حسین، شیعه مذاکرات و مکاتبات پروفیسور هانری کربن با علامه سید محمد حسین طباطبایی، به کوشش سیدهادی خسروشاهی، ج ۵، قم: مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، بیتا، به نقل از: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

۱۸. طبرانی، سلیمان بن احمد بن ایوب، المعجم الأوسط، به تحقیق طارق بن عوض الله بن محمد و عبدالمحسن بن ابراهیم حسینی، قاهره: دارالحرمین، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت

۱۹. طبرانی، سلیمان بن احمد بن ایوب، المعجم الکبیر، چ ۲، قاهره: مکتبه ابن تیمیہ، بی تا، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاہت

۲۰. علی بن ابی طالب علیه السلام، نهج البلاغہ، به کوشش محمد بن حسین

ص: ۵۵

شریف الرضی، ترجمه محمد دشتی، چ ۱، قم: مشهور، ۱۳۷۹ ش.

۲۱. علی آقانوری، خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه های شیعه در عصر امامان، چ ۱، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۵ ش.

۲۲. قشیری نیشابوری، مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، به تحقیق رائدین صبری بن ابی علفه، چ ۲، ریاض: ۱۴۳۶ ق.

۲۳. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینابیع الموده لذو القربی، به تحقیق علی بن جمال اشرف حسینی، ج ۳، چ ۲، قم: دار الاسوه، ۱۴۲۲ ق، به نقل از: کتابخانه دیجیتال نور.

۲۴. کاشفی، محمدرضا، امام شناسی (مجموعه پرسش های دانشجویی، دفتر چهارم)، چ ۲، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۶ ش.

۲۵. کاشفی، محمدرضا، کلام شیعه، چ ۱، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۶ ش.

۲۶. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، به تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، ج ۱ و ۸، چ ۴، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.

۲۷. لگنهاوزن، محمد، «با پرسش زنده ام»، ماهنامه پرسمان، پیش شماره اول، خرداد ۱۳۸۰، به نقل از:

www.porseman.com

۲۸. متقی هندی، علی، کنز العمال فی سنن الأقال و الأفعال، به تحقیق شیخ بکری حیانی، ج ۶ و ۱۲، ج ۵، بیروت:

ص: ۵۶

مؤسسه الرساله، ۱۴۰۵ق، به نقل از: <http://waqfeya.com>

۲۹. مطهری، مرتضی، خدمات متقابل اسلام و ایران، به نقل از: کتابخانه مجازی تک کتاب: www.takbook.com.

۳۰. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۳ و ۱۲، چ ۲، تهران: صدرا، ۱۳۸۳.

۳۱. مکارم شیرازی ناصر و همکاران، پیام قرآن، چ ۴، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷.

۳۲. هیتمی سعدی انصاری، احمد بن محمد بن علی بن حجر، الصواعق المحرقة، به تحقیق عبدالرحمن بن عبدالله ترکی، کامل محمد الخراط، چ ۱، بیروت: مؤسسه الرساله، ۱۴۱۷ق، به نقل از: کتابخانه دیجیتال مدرسه فقاها.

ص: ۵۷

<< مسابقه فرهنگی چرا شیعه ام؟

توضیحات شرکت در مسابقه

• پرسش ها از متن موجود طرح شده است و افراد بالای دوازده سال می توانند در مسابقه شرکت کنند. و به روش های زیر می توانید در مسابقات فرهنگی شرکت کنید:

۱. ارسال پاسخ به سامانه پیامکی ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲: برای این کار، کافی است به ترتیب نام مسابقه و شماره گزینه های صحیح پرسش ها به صورت یک عدد پنج رقمی از چپ به راست را، همراه با نام و نام خانوادگی خود به سامانه پیامکی ۸۰۲۲۲۲ ۳۰۰۰ ارسال کنید.

مثال: چرا شیعه ام ۱۲۳۲۴ رضا علیمی

۲. مراجعه به بخش مسابقات پرتال جامع آستان قدس رضوی به نشانی:

www.razavi.aqr.ir

۳. پاسخ به پرسش ها در پاسخ نامه: پاسخ نامه تکمیل شده را می توانید به صندوق های مخصوص مستقر در پایگاه های اطلاع رسانی فرهنگی بیندازید یا به صندوق پستی ۳۵۱-۹۱۷۳۵ ارسال کنید.

• هزینه ارسال پاسخ نامه از طریق قرارداد «پست جواب قبول» پرداخت شده است و لازم نیست از پاکت و تمبر استفاده کنید. : آخرین مهلت شرکت در مسابقه، یک ماه پس از دریافت کتاب است.

• قرعه کشی از بین پاسخ های کامل و صحیح و به صورت روزانه انجام می شود و نتیجه آن نیز از طریق سامانه پیامکی گفته شده به اطلاع برندگان می رسد. تذکر: پیشنهادهای و انتقادهای خود را در پیامکی جداگانه ارسال کنید.

تلفن: ۰۵۱-۳۲۰۰۲۵۶۹

ص: ۵۸

پرسش اول: اصل راهبردی پیامبری که همه فرق اسلامی در معتبرترین کتب روایی خود آن را نقل کرده اند، کدام است؟

۱، تعامل با اقلیت های دینی و به طور کلی با همه غیرمسلمانان ها

۲، آرامش و صلح در قلمرو حکومت اسلامی

۳. « راهبرد پیروی از ثقلین» یعنی قرآن و اهل بیت

۴. برقراری نظم و وفاق در نظام اجتماعی اسلام

پرسش دوم: بیان امام علی ع در توضیح انحصار امامت در قریش در کدام گزینه ذکر شده است؟

۱. امامان از قریش، فقط از نسل هاشم اند و امامت بر غیر آنان شایسته نیست

۲، شمار جانشینان من به تعداد نقیای موسی [دوازده نفر است

۳. کار مردم پیوسته میگذرد تا آنکه دوازده مرد بر آنان فرمان برانند

۴. همواره دین پایدار است تا آنکه قیامت به پا شود یا دوازده خلیفه حکم رانند

پرسش سوم: سنجه های حقانیت مذهب در کدام گزینه بیان شده است؟

۱. قوت استناد به منابع اولیه دینی، صیانت پذیری حداکثری

۲. انسجام درونی و عدم ابتلا به تناقض و تعارض درونی

۳. تکیه کردن بر سیره خلفا و عمل اصحاب پیامبر

۴. گزینه ۲ و ۱

پرسش چهارم: منبع استناد علمای شیعه در طول تاریخ در اثبات مبانی اعتقادی خویش کدام است؟

۱. دلایل عقلی

۲. قرآن مجید

۳. سنت قطعی

۴. همه گزینه ها

پرسش پنجم: درمکتب تشیع براساس روایات رسیده از معصومان عالی حجت بیرونی کدام است؟

۱. عقل و خرد

۲. پیامبران

۳. استنباط فقهی

۴. آموزه های قرآن

ص: ۶۰

پاسخ نامه مسابقه فرهنگی چرا شیعه ام؟

نام و نام خانوادگی: ..... نام پدر: .....

تحصیلات: ..... استان: ..... شهر: .....

تلفن ثابت یا کد شهر: ..... شماره همراه: .....

گزینه	۱	۲	۳	۴
اول				
دوم				
سوم				
چهارم				
پنجم				

نظرسنجی کتاب چرا شیعه ام؟

ردیف	موضوع	خیلی خوب	خوب	متوسط	کلی	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد
۱	میزان رضایت از جذابیت ظاهری (طرح جلد، اندازه و...)								
۲	میزان شیرایی مطالب								
۳	قابلیت فهم مطالب								
۴	میزان جذابیت و تازگی موضوع و مطالب								
۵	میزان تأثیرگذاری و مفید بودن مطالب								
۶	میزان تناسب محتوا با نیاز شما								
۷	میزان تناسب پرسش‌ها با موضوع								
۸	میزان رضایت کلی								
پیشنهادات و انتقادات:									
.....									
.....									

لٔه کاغذ را پس از برش، تا زده و بچسباند

پست جواب قبول

فرستنده: .....

.....

.....

کد پستی: .....

از این قسمت تا شود

هزینه پستی بر اساس قرارداد شماره ۲۵۱ - ۹۱۷۳۴ پرداخت شده است.

طرف قرارداد: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

صندوق پستی: ۲۵۱ - ۹۱۷۳۵

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

